

Έννοια και πρακτική του μισθού διαβίωσης

Εισαγωγή

Ο μισθός διαβίωσης ορίζεται ως το «μέτρο του εισοδήματος που επιτρέπει στους εργαζομένους να ζουν σε ένα βασικό αλλά κοινωνικά αποδεκτό βιοτικό επίπεδο» (Ηνωμένο Βασίλειο, Επιτροπή για τις αποδοχές διαβίωσης). Οι εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης έχουν ξεκινήσει από τη δεκαετία του 1990 στο πλαίσιο μιας προσπάθειας για την επίτευξη μισθολογικών αυξήσεων για τους χαμηλόμισθους. Οι πρωτοβουλίες αυτές υπολογίζουν το εισόδημα που απαιτείται για την επίτευξη βασικού βιοτικού επιπέδου, λαμβάνοντας υπόψη τα υφιστάμενα επίπεδα των κρατικών μεταβιβάσεων. Αυτό συμβαίνει εν γένει με βάση την αντιπροσωπευτική συμβολή των πολιτών σε ομάδες συζήτησης, χρησιμοποιώντας τις μεθόδους της βασικής έρευνας με βάση το ελάχιστο εισόδημα. Οι δράσεις αυτές αποσκοπούν στην επίτευξη κοινωνικής συναίνεσης όσον αφορά το τυπικό «καλάθι αγαθών και υπηρεσιών» που αγοράζει κάθε νοικοκυριό. Όταν αυτό υπολογίζεται, οι αποδοχές διαβίωσης είναι πάντοτε υψηλότερες από τον σχετικό νόμιμο κατώτατο μισθό.

Μέχρι σήμερα, οι κύριες εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης έχουν διεξαχθεί σε μικρό αριθμό αγγλόφωνων χωρών με ελεύθερες οικονομίες της αγοράς. Η πιο ανεπτυγμένη πρωτοβουλία στην Ευρώπη είναι στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου περισσότεροι από 4 000 εργοδότες έχουν λάβει διαπίστευση από το ίδρυμα αποδοχών διαβίωσης. Οι εν λόγω εργοδότες δεσμεύονται να καταβάλλουν σε όλους τους εργαζομένους τους — καθώς και στους συμβασιούχους που εργάζονται τακτικά στις εγκαταστάσεις τους — τον μισθό διαβίωσης, ο οποίος είναι κατά 26% υψηλότερος από τον ελάχιστο νόμιμο μισθό που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι στο Λονδίνο.

Πλαίσιο πολιτικής

Οι εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης έχουν ως στόχο να δοθεί προσοχή στην ανεπάρκεια του εισοδήματος για όσους αμείβονται με το ελάχιστο νόμιμο εισόδημα. Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ (22) έχουν θεσπίσει τον νόμιμο κατώτατο μισθό και αυτό αναγνωρίζεται ως χρήσιμο μέτρο από τους φορείς χάραξης πολιτικής και το ευρύ κοινό. Υπάρχει αυξανόμενη αποδοχή του γεγονότος ότι με συνετή διαχείριση, οι αρνητικές επιπτώσεις για την απασχόληση που προβλέπονται από την παραδοσιακή οικονομική θεωρία, θα είναι είτε ελάχιστες ή και

ανύπαρκτες. Για παράδειγμα, τα επίπεδα ανεργίας στη Γερμανία εξακολούθησαν να μειώνονται από τα ήδη χαμηλά επίπεδα στα οποία βρίσκονταν, μετά την καθιέρωση του νόμιμου κατώτατου μισθού το 2015. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο κατώτατος νόμιμος μισθός καθορίζεται με επιφυλακτικότητα, συχνά δεν παρέχει στους δικαιούχους ένα βασικό και αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο. Αυτό οδήγησε σε εκκλήσεις για ενίσχυση των μισθών και της εισοδηματικής στήριξης των χαμηλόμισθων, που είναι εμφανείς στις διατάξεις για τις «δίκαιες αποδοχές» του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων που ανακοινώθηκε το 2017. Είχε επίσης ως αποτέλεσμα την αύξηση του ενδιαφέροντος της πολιτικής για συντονισμό του εθνικού πλαισίου των ελάχιστων μισθών από τα συνδικάτα, παρά το ότι η ΕΕ δεν έχει νομική αρμοδιότητα επί των μισθών. Για τους υπέρμαχους των ελάχιστων αποδοχών διαβίωσης, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του κατώτατου μισθού και του μισθού που εξασφαλίζει ένα βασικό και αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο.

Βασικά πορίσματα

- Οι εκστρατείες για την παροχή μισθών διαβίωσης έχουν πραγματοποιηθεί σε πέντε χώρες, μεταξύ των οποίων οι δύο είναι κράτη μέλη της ΕΕ: το ΗΒ, η Ιρλανδία, ο Καναδάς, η Νέα Ζηλανδία και οι Ηνωμένες Πολιτείες. Η έκθεση εξετάζει επίσης τις τρέχουσες εκστρατείες για τις αμοιβές και τις συζητήσεις πολιτικής σχετικά με «αξιοπρεπείς» μισθούς ή μισθούς διαβίωσης σε ορισμένες άλλες χώρες, ιδίως στα κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.
- Οι σημερινές εκστρατείες για την παροχή μισθών διαβίωσης προέρχονται από μεγάλες πόλεις με σχετικά υψηλό κόστος ζωής — ιδίως υψηλό κόστος στέγασης — όπου οι αμοιβές για την πλειονότητα των εργαζομένων δεν συμβαδίζουν με το πραγματικό κόστος ζωής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Επιτροπή για τις αποδοχές διαβίωσης καθορίζει δύο μισθολογικά κλιμάκια: ένα για το ΗΒ ως σύνολο και ένα υψηλότερο για το Λονδίνο.
- Στις περιπτώσεις που έχουν καθοριστεί, οι αποδοχές διαβίωσης είναι σταθερά υψηλότερες από τα αντίστοιχα προβλεπόμενα από τον νόμο κατώτατα όρια μισθού, και είναι από 15% έως και 80% υψηλότερες από τα παραδείγματα που παρατέθηκαν.

- Οι μισθοί διαβίωσης μπορεί να εφαρμόζονται με διάφορες μορφές. Στις ΗΠΑ, η τάση είναι να εκδίδεται νομικό διάταγμα, το οποίο υποχρεώνει τις επιχειρήσεις σε μια συγκεκριμένη πόλη ή κομητεία, οι οποίες ασχολούνται με δημόσιες συμβάσεις ή λαμβάνουν δημόσια κεφάλαια να πληρώνουν τους εργαζομένους τους με έναν καθορισμένο μισθό διαβίωσης. Σε άλλες χώρες, ο μισθός διαβίωσης εφαρμόζεται ως εθελοντικό σύστημα από ίδρυμα το οποίο οργανώνει — με πολυμερή συμμετοχή — την διαπίστευση πρόθυμων εργοδοτών, τη διενέργεια σχετικής έρευνας και την επικαιροποίηση του μισθού διαβίωσης σε τακτική βάση.
- Και στις δύο μορφές, η κάλυψη των αποδοχών διαβίωσης περιορίζεται σε ένα μικρό ποσοστό εργοδοτών, σε αντίθεση με τον νόμιμο κατώτατο μισθό, ο οποίος επιβάλλει νομική υποχρέωση σε όλους τους εργοδότες. Εκτιμάται ότι η επιτυχής εκστρατεία για τις αποδοχές διαβίωσης στο Ηνωμένο Βασίλειο είχε ως αποτέλεσμα άμεσες αυξήσεις μισθών για 120.000 — 150.000 εργαζόμενους, δηλαδή λιγότερο από το 3% των εργαζομένων που αμείβονται λιγότερο από τις αποδοχές διαβίωσης. Έμμεσα, άλλοι εργαζόμενοι επωφελήθηκαν από τον «κανόνα» του μισθού διαβίωσης, καθώς χρησιμοποιείται ως αναφορά στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις ή προσφέρεται σε εργαζομένους από μη διαπιστευμένους εργοδότες.
- Σε λίγες μόνο χώρες επαρκούν οι ελάχιστες αμοιβές για να άρουν τον εργαζόμενο πάνω από το «όριο της φτώχειας», χωρίς τη βοήθεια της στήριξης κρατικών παροχών. Οι παροχές αυτές αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία για την υποστήριξη των χαμηλόμισθων νοικοκυριών της τελευταίας γενιάς σε χώρες που παρέχουν μισθό διαβίωσης, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα σχέδια για τη μείωση αυτών των παροχών θα ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στους μισθούς για την κάλυψη των εισοδηματικών αναγκών των χαμηλόμισθων νοικοκυριών.
- Οι πρωτοβουλίες για τους μισθούς διαβίωσης ανέδειξαν τις μεγάλες διαφορές στο κόστος διαβίωσης, όπου το προσιτό κόστος ζωής αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση στις μεγάλες μητροπολιτικές περιοχές. Οι πιθανές λύσεις πολιτικής θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν μια επιχοδότηση του εθνικού κατώτατου μισθού σε περιοχές με υψηλό κόστος διαβίωσης, παρόμοιο με τον συντελεστή στάθμισης του Λονδίνου ο οποίος αυξάνει τα επίπεδα των μισθών για πολλούς υπαλλήλους, κυρίως στον δημόσιο τομέα.
- Βασικό σημείο εστίασης σε όλες τις εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης είναι το ύψος του μισθού διαβίωσης και γενικώς ο ωριαίος μισθός. Ωστόσο, κανένας μισθός διαβίωσης δεν μπορεί να καλύψει τις εισοδηματικές ανάγκες των εργαζομένων με διαφορετικό ωράριο εργασίας σε διαφορετικούς τύπους νοικοκυριών σε διαφορετικές περιοχές. Οι εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης μπορούν, ωστόσο, να καταγράψουν τις μεγάλες διαφορές ως προς το εισόδημα και τις αμοιβές που απαιτούνται για ένα βασικό αλλά αποδεκτό βιοτικό επίπεδο, παρέχοντας μια πολύτιμη εναλλακτική πηγή δεδομένων για τις επίσημες εκτιμήσεις της επάρκειας του εισοδήματος, ανά τύπο νοικοκυριού.
- Οι εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης, αν και μικρές σε αριθμό, είχαν αντίκτυπο στα συστήματα υποχρεωτικών ελάχιστων αμοιβών, κυρίως όσον αφορά τη δέσμευση της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου να επαναπροσδιορίσει το νόμιμο κατώτατο μισθό για τα άτομα ηλικίας 25 ετών και άνω ως «εθνικό μισθό διαβίωσης». Το ποσό αυτό προβλέπεται να ανέλθει στο 60% του μέσου μισθού έως το 2020.
- Τα μισθολογικά όρια είναι απλά μέτρα πολιτικής και, από μόνα τους, δεν θα πρέπει να αναμένεται ότι θα επιλύσουν προβλήματα φτώχειας των εργαζομένων. Συμπληρώνουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλότερους μισθούς σε συγκεκριμένους τομείς. Τα χαμηλά αμειβόμενα νοικοκυριά επωφελούνται επίσης από χαμηλότερα επίπεδα φόρου εισοδήματος, από κρατικές παροχές υπό μορφή παροχών στο πλαίσιο της εργασίας, στέγασης και επιδομάτων παιδιών και άλλων μορφών επιδοτούμενων δημόσιων παροχών στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης. Οι υπολογισμοί των αποδοχών διαβίωσης περιλαμβάνουν αυτές τις διαφορετικές εισφορές στο εισόδημα των νοικοκυριών και τονίζουν τη σημασία της κοινής στέγασης, της αγοράς εργασίας και των πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας για τη διασφάλιση ενός βασικού, αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για όλα τα εργαζόμενα νοικοκυριά.

Δείκτες πολιτικής

- Οι πρωτοβουλίες για τους μισθούς διαβίωσης έχουν διευρύνει τον δημόσιο διάλογο σχετικά με τις χαμηλές αμοιβές σε χώρες όπου η χαμηλή μισθολογική επίπτωση και η φτώχεια των εργαζομένων είναι υψηλές.
- Το πρωταρχικό μέλημα των μισθών διαβίωσης είναι το κόστος ζωής και όχι το κόστος της εργασίας. Οι εκστρατείες για τους μισθούς διαβίωσης συνήθως προέρχονται από συνθήκες στις οποίες το βιοτικό επίπεδο έχει απειληθεί από κλιμακούμενο κόστος, συχνά σε ένα πλαίσιο μειούμενης κοινωνικής πρόβλεψης για βασικά αγαθά και υπηρεσίες, όπως η στέγαση και η φροντίδα των παιδιών.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση *Concept and practice of a living wage* είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://eurofound.link/ef18064>

Υπεύθυνος έρευνας: John Hurley

information@eurofound.europa.eu